

О.І. ЮР'ЄВА, магістр, НТУ «ХПІ»

М.В. ЛІТВИНЕНКО, канд.техн.наук, доц. кафедри економіки та маркетингу НТУ «ХПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ НАФТОГАЗОПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ ДЕТЕРМІНОВАНОГО ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ

В работе рассматриваются вопросы повышения эффективности деятельности нефтегазовых предприятий с целью улучшения состояния производственного процесса на примере предприятия ГК «Укргаздобыча» НАК «Нафтогаз Украины» ГПУ «Шебелинкагаздобыча». Предложенная интегрированная модель факторов повышения эффективности производства. По результатам детерминированного факторного анализа разработаны направления улучшения его финансового состояния исследуемого предприятия и повышение его финансово - экономических показателей.

The paper examines the efficiency of the gas in order to improve the production process by the example of enterprise DK Ukgazvydobuvannya "Naftogaz Ukraine" GPU "Shebelynkagazvydobuvannya. The proposed integrated model of factors increase production efficiency. By the results of deterministic factor analysis developed areas to improve its financial condition and investigated the company improve its financial - economic indicators.

Ключові слова: підвищення ефективності, нафтогазопромислове підприємство, обладнання, балансовий метод, метод функціонально-вартісного аналізу, оцінка результатів, фінансово-господарська діяльність.

Вступ Важливою особливістю розвитку нафтогазовидобувної промисловості України є те, що зростання видобутку нафти та газу повинно забезпечуватися не тільки введенням у розробку нових родовищ, але і підвищенням нафтогазовіддачі шляхом вдосконалення техніки і технології буріння та експлуатації свердловин. Це свідчить про наявність проблем у сфері використання енергоресурсів, розв'язання яких потребує належних досліджень.

Перехід до ринкової економіки потребує від підприємства підвищення ефективності виробництва, конкурентноздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом тощо. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється аналізу і оцінці ефективності господарської діяльності підприємства. З їх допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й

управлінські рішення, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників.

Постановка задачі В умовах реформування нафтогазопромислових трубопроводів, одним з важливих напрямків удосконалення діяльності підприємств галузі є підвищення якості нафтогазової продукції. Оскільки в умовах економічної кризи це зробити досить важко, газовикам необхідно прикласти максимум зусиль, щоб привернути увагу споживачів саме на підприємство ГПУ «Шебелинкагазвидобування», завдяки збільшенню рівня конкурентоспроможності. Дана проблема є актуальною на сьогодні, адже сучасні умови потребують створення ефективних механізмів удосконалення нафтогазового обладнання на підприємствах.

Методологія

При дослідженні результатів виробничо-господарської діяльності підприємства використовувалися методи детермінованого факторного аналізу: балансовий метод і метод функціонально-вартісного аналізу.

Результати дослідження Для здійснення виробничого процесу в будь-якій галузі необхідні наявність і застосування трьох видів ресурсів (живої праці, засобів праці та предметів праці), з'єднання всіх ресурсів у пропорціях з урахуванням особливостей виробничого процесу в кожній галузі. При цьому розмір авансованих (застосованих) ресурсів не збігається з розміром ресурсів спожитих (фактично використаних).

Ефективність виробництва – це комплексне відображення кінцевих результатів використання робітничої сили (робітників) та засобів виробництва за конкретний проміжок часу [2].

У зв'язку з цим розрізняють поняття застосованих і спожитих ресурсів. До застосованих можна віднести подані на рис.1 ресурси, тобто основні засоби, оборотні кошти, трудові ресурси.

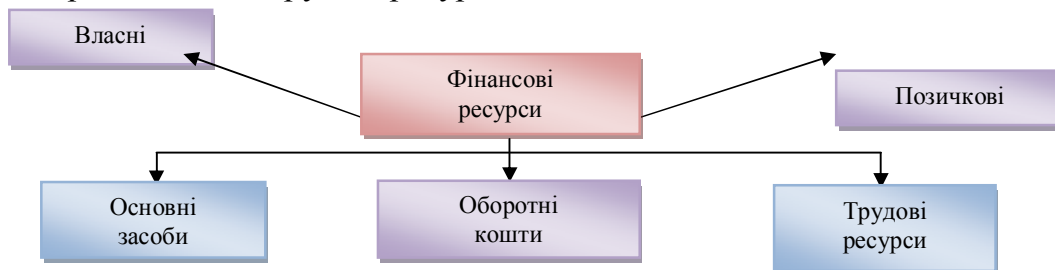

Рис.1 – Взаємозв'язок основних видів економічних ресурсів підприємства [1]

Застосовані ресурси характеризуються тривалістю використання, вони постійно беруть участь у процесі відтворення, забезпечуючи його кожний

новий цикл. При цьому вони можуть поповнюватися, обновлятися, якісно змінюватися [7].

Досягнення раціонального співвідношення між окремими видами застосованих ресурсів є важливим завданням, як для нафтогазового підприємства, так і для підприємств інших галузей. Раціональним можна вважати таке співвідношення, що дозволяє використовувати кожний вид ресурсів із найбільшою ефективністю.

Важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності функціонування нафтогазовидобувного підприємства. Для розв'язання цього завдання певного значення набуває класифікація чинників його подальшого розвитку. Взагалі всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до трьох напрямків, які представлені на рис. 2.

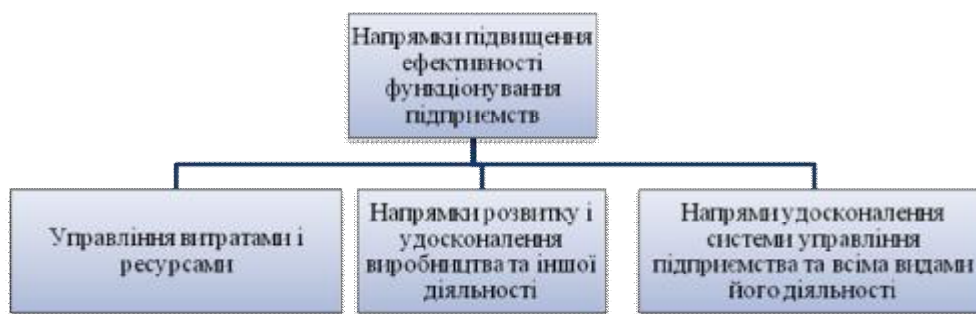

Рис.2 – Напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств [1]

До першої групи мобілізації чинників можна віднести такі заходи щодо підвищення поточної виробничої діяльності підприємства: зростання продуктивності праці і зменшення зарплатоємності виготовлення продукції (тобто економія витрат живої праці); зниження загальної ресурсомісткості виробництва (зменшення енергоємності, фондомісткості, матеріаломісткості тощо), що є одним із найважливіших заходів підвищення ефективності функціонування нафтогазового підприємства. Все це спонукає підприємство до раціонального використання природно-сировинних ресурсів. Активна мобілізація вказаних факторів другої групи передбачає здійснення таких заходів: прискорення впровадження результатів науково - технічного та організаційного прогресу в практику діяльності, її планування і мотивації; підвищення якості і конкурентоспроможності виготовлюваної продукції [8].

Але найважливішого значення набувають чинники, визначені третьою групою, оскільки їх мобілізація передбачає визначення реалізації в системі

управління діяльністю. Тут доцільно розглядаються внутрішні та зовнішні фактори відносно до нафтогазової галузі.

Запропонована нами інтегрована модель факторів ефективності виробництва включає класифікацію внутрішніх факторів для підприємств даного напрямку та допомагає вподальшому зрозуміти основні аспекти підвищення ефективності виробництва за допомогою методів детермінованого факторного аналізу (рис.3). Тим паче внутрішні фактори надають важливий вплив на ефективність виробництва, отже на процес економічного управління виробничо-господарської системи.

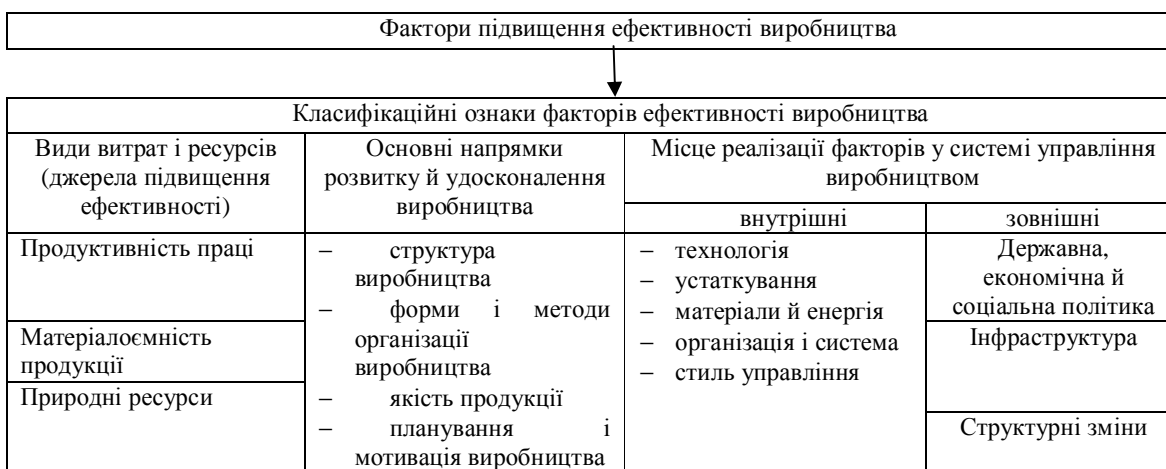

Рис.3 – Інтегрована модель факторів ефективності нафтогазового виробництва

Підприємство може і повинне постійно контролювати процес використання внутрішніх факторів шляхом розробки і послідовного здійснення власної програми підвищення ефективності виробництва.

Неможливо отримати наукові уявлення про навколишній світ, не застосовуючи аналіз, який має надзвичайно важливе значення для економічних досліджень. Аналіз – це розподіл предмета або явища на складові елементи з метою встановлення їхніх взаємозв'язків та визначення, таким чином, їх внутрішньої сутності.

Вході економічного аналізу часто застосовують балансовий метод. Основне призначення та суть балансового методу – встановлення співвідношень груп взаємопов'язаних показників, щодо яких необхідно досягти взаємної тотожності. Найбільш широке застосування цей метод отримав у практиці бухгалтерського обліку, плануванні, розробці проектів, у логістиці.

Цей метод передбачає формування теоретично обґрунтованих та логічно взаємопов'язаних груп показників, які умовно розподіляються на потребу в

ресурсах та можливість їх забезпечення. Для покращення фінансово-економічного стану підприємства ДК «Укргазвидобування» НАК «Нафтогаз України» ГПУ «Шебелинкагазвидобування» нами рекомендовано використовувати саме балансовий метод. Він дає змогу не лише групувати показники та загалом аналізувати ситуацію, а й визначати взаємозв'язки, здійснювати взаємний контроль даних, розраховувати невідомі дані. Він є дуже простим у використанні, але має і певний недолік у непридатності для використання в умовах інфляції, бо базується на даних про активи за цінами придбання.

Основні фонди (ОФ) є тією частиною виробничого апарату промисловості, від якої залежить ефективність господарської діяльності підприємств [1]. В ході проведення даної роботи розраховано витрати на ремонт і величину відновленої вартості активної частини ОФ, та визначено їх залежність від часу експлуатації; отримано оптимальний строк служби активної частини ОФ, який дорівнює 6 років ($C_{pt\text{ опт}} = C_{\beta t\text{ опт}}$ (рис 4)).

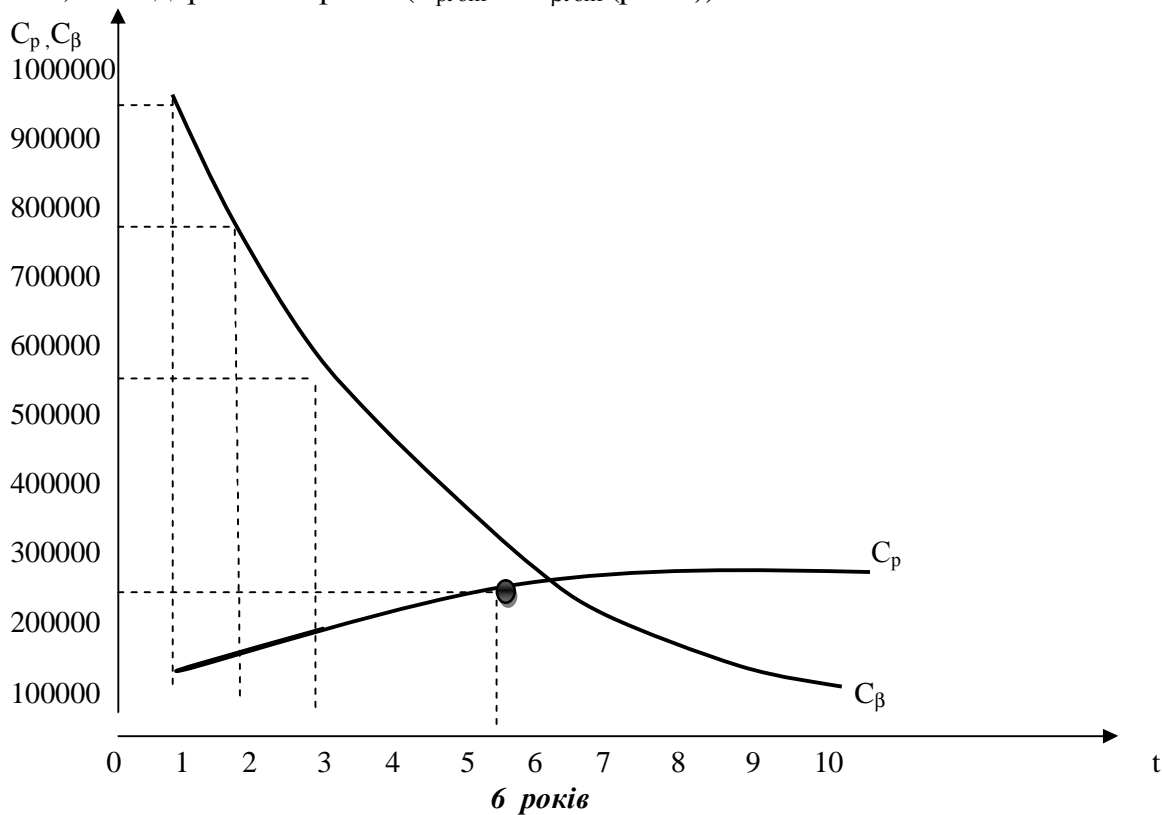

Рисунок 4 – Залежність витрат на ремонт і відновлення вартості активної частини ОФ від часу їх експлуатації

$C_{\beta t}$ – відновлена вартість активної частини у t -му році, тис. грн.

C_{pt} – витрати на ремонт активної частини ОФ у t -му році їх експлуатації, тис.грн.

t – період експлуатації витрат на ремонт і величини активної частини ОФ, рік.

З графіку ми бачимо, що коли витрати на ремонт та відновлювану вартість стають рівними, ремонт стає недоречним, так як за ту саму суму можливо повністю відновити фонди, тобто придбати нові.

Величина оптимального строку служби відповідає перетинанню графіків витрат на ремонт та відновленої вартості фондів. Подальша експлуатація фондів не є економічно вигідною, так як витрати на ремонт перевищують витрати на повне відновлення.

Отже після цього строку експлуатації, устаткування є неефективним, тому, з метою підвищення ефективності роботи підприємства, пропонується розрахувати можливий варіант закупки устаткування за допомогою функціонально-вартісного аналізу.

Функціонально-вартісний аналіз — порівняно новий вид "аналізу, і тому його методика ще недосконала. Предмет його "вивчення в більшості випадків пов'язаний не з роботою підприємства, а з випуском та експлуатацією певних видів продукції. Такий підхід крім традиційної виробничої інформації потребує значних обсягів даних щодо експлуатаційних характеристик виробів. Досягти певних результатів можна різними способами, застосовуючи різні технічні, технологічні рішення, кадровий потенціал, що потребуватиме нетотожних витрат фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. **Отримані результати функціонально-вартісного аналізу використовуються при плануванні, фінансуванні, встановленні цін на продукцію, визначенні витрат на виконання технологічних процесів.**

Доцільність застосування функціонально-вартісного аналізу на нафтогазовому підприємстві виправдовується необхідністю вивчення ефективності відносно дорогої техніки з достатньо великими обсягами її виробництва. Вхіді розрахунку фінансових показників підприємства зконцентровано увагу на показниках використання продукції, а також ефективності її роботи у користувачів.

Захід, який запропоновано, щодо заміни діючого устаткування на нове, покраще роботу даного підприємства, забезпечить оптимальні терміни експлуатації, чітке планування завантаження в часі, підвищення змінності роботи, скорочення внутрізмінних витрат робочого часу та ін.

Загалом цей вид аналізу має широкі перспективи свого подальшого розвитку.

Висновки Дана робота у сфері дослідження факторів, які мають вплив на підвищення ефективності роботи нафтогазопромислового підприємства

за методами детермінованого факторного аналізу дозволяє зробити висновки про доцільність на підприємстві основних фондів та впровадження нового обладнання.

Запропоновані у роботі підходи щодо підвищення ефективності роботи підприємства, дозволяють забезпечити високий рівень виробничого процесу в нафтогазопромисловій галузі, досягнути цілей підприємства з максимальною ефективністю.

В результаті дослідження запропоновано використовувати у комплексі балансовий метод та метод **функціонально-вартісного** аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємства в галузі нафтогазовидобування. Результати дослідження планується використовувати у практичній діяльності НАК «Нафтогаз України». Узагальнюючи наведені в роботі результати, можна зазначити, що обраний напрямок дослідження та послідовність розрахунків, можуть бути запропоновані для підвищення ефективності роботи інших нафтогазовидобувних підприємств.

Література: 1. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації. Друге видання, -К.: «Каравела», 2001. 2. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності – Х.: Фактор, 2002. – 144с. 3. М.О. Пилип`юк. Золотий Ювілей Шебелинки. – Х.: ТзОВ «Модерн», 2000. – 7-38 с. 4. Економіка підприємства: Підручник / За ред. проф. Перерви П.Г., проф. Погорєлова М.І. – Харків: 2005. - 691 с. – Укр. мовою. 5. Экономика машиностроительного предприятия: Учеб. пособие / С. П. Сударкина. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2008. – 66 с. 6. Економіка підприємства: Навч. посібник. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 455- 468 с.

Подано до редакції 08.06.2009

УДК 65.012.4

В.С. КАРЕТНИКОВА, к.е.н., проф., НТУ «ХПІ», м. Харків
Р.О. ПОБЕРЕЖНИЙ, магістрант, НТУ «ХПІ», м. Харків

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВУ МАКРООТОЧЕННЯ НА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стаття присвячена питанням сучасного впливу макрооточення на стратегічне управління підприємством, необхідності розробки моделей оцінки такого впливу

The article deals with the modern influence of the microenvironment on the strategic management of the enterprise, the need to develop models for assessing the impact of such

Ключові слова: стратегічне управління, місія, цілі підприємства, стратегічні зони, макрооточення, зважена оцінка